

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 2023

Μάθημα: Λατινικά (5)

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Παρασκευή, 23 Ιουνίου 2023
8:00 – 10:00

ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΝΝΕΑ (9) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΔΟΜΗ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ		ΚΩΔΙΚΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
A1 I	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	1	21
A1 II	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	2	19
B1 (α, β)	ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ	3	4
B1 (γ)	ΤΟΝΙΣΜΟΣ	4	2
B2 (α)	ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ	5	2
B2 (β)	ΑΝΤΙΘΕΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	6	4
B2 (γ)	ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ	7	2
B3	ΡΗΜΑΤΑ	8	7
B4 (α)	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΣΦΑΛΜΑ	9	2
B4 (β)	ΟΡΘΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	10	3
B5	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ	11	4
B6	ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΠΡΟΤΑΣΗ	12	2
B7 (α)	ΣΚΟΠΟΣ	13	1
B7 (β)	ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	14	2
B7 (γ)	ΠΑΘΗΤ. ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΗ ΣΥΖΥΓΙΑ	15	3
B8	ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ	16	2
B9	ΘΕΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑ	17	10
B10	ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟ	18	10
			ΣΥΝΟΛΟ 100

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**(Μονάδες 40)****1. Να μεταφράσετε τα πιο κάτω κείμενα:****Ενδεικτική κατανομή των μονάδων***** Για κάθε προσθήκη λέξης στη μετάφραση αποκόπτεται 0,5 μονάδα***** Κάθε υπογραμμισμένη φράση αξιολογείται ως μια λέξη**

I.	Μονάδες
<p>Cato attulit in curiam 1 ficum praecocem ostendensque 1 patribus «Interrogo vos» inquit 1 «quando hanc ficum <u>decerptam esse</u> 1 putetis ex arbore». Cum 1 omnes recentem esse dixissent, 1 «Atqui ante tertium diem» 1 inquit «scitote <u>decerptam esse</u> Carthagine. 1 Tam prope a muris 1 habemus hostem! Itaque cavete 1</p> <p style="text-align: right;">Μον. 0,25 / λέξη</p> <p>periculum. Opibus 1 urbis nolite 1 confidere. Fiduciam 1 deponite. Neminem 1 credideritis patriae 1 <u>consulturum esse</u>, nisi 1 vos ipsi 1 patriae consulueritis. 1 Mementote <u>rem publicam</u> 1 <u>in extremo</u> discrimine 1 quondam fuisse!» 1</p> <p style="text-align: right;">Μον. 0,5 / λέξη</p>	
<i>(Λατινικά Λυκείου, XXV - ελαφρά διασκευή)</i>	Σύνολο
	21

II.	Μονάδες
<p>Sulla, occupata urbe, senatum 1 armatus coegerat ut Marius 1 quam celerrime hostis iudicaretur. 1 Cuius voluntati nemo obviam 1 ire audebat; solus Scaevola 1 augur de hac re 1 interrogatus sententiam dicere noluit. 1 Cum Sulla minitans ei instaret, 1 dixit is Sullae: «Licet mihi 1</p> <p style="text-align: right;">Μον. 0,25 / λέξη</p>	

ostendas agmina 1 militum, quibus 1 curiam circumsedisti, 1 numquam tamen 1 ego hostem 1 iudicabo Marium. Etsi 1 senex sum, 1 semper tamen 1 meminero Romam 1 a Mario conservatam esse.1

Μον. 0,5 / λέξη

(Λατινικά Λυκείου, XL - ελαφρά διασκευή)

Σύνολο

19

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

(Μονάδες 60)

1. α) Δίνονται δύο λέξεις της Ελληνικής. Να γράψετε μία λέξη της Λατινικής με την οποία συνδέεται ετυμολογικά καθεμιά από αυτές (αν πρόκειται για ρήμα, στο πρώτο πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής / αν πρόκειται για ουσιαστικό, στην ονομαστική ενικού).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ	ΛΑΤΙΝΙΚΗ
γνωρίζω	cognosco / nosco
δωρεά	do / dos / donum

Μον. 1 / ορθή απάντηση (Μονάδες 2)

- β) Δίνονται οι ακόλουθες τριάδες λέξεων από την Αγγλική, Γαλλική και Ιταλική. Να γράψετε το ρήμα της Λατινικής με το οποίο συνδέεται ετυμολογικά η κάθε τριάδα, στο πρώτο πρόσωπο οριστικής ενεστώτα.

ΑΓΓΛΙΚΗ	ΓΑΛΛΙΚΗ	ΙΤΑΛΙΚΗ	ΛΑΤΙΝΙΚΗ
motion	(le) mouvement	muovere	moveo
dictionary	dire	(il) dizionario	dico

Μον. 1 / ορθή απάντηση (Μονάδες 2)

- γ) Να υποδείξετε πού τονίζονται οι πιο κάτω λέξεις. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με βάση τους κανόνες τονισμού.

cUriam	προπαραλήγουσα [0,5] επειδή η παραλήγουσα είναι βραχεία [0,25] εφόσον έχουμε φωνήεν προ φωνήεντος [0,25]
recEntem	παραλήγουσα [0,5] επειδή είναι θέσει μακρά [0,25] εφόσον ακολουθούν δύο σύμφωνα [0,25]

(Μονάδες 2)

2. α) Από το πρώτο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α' με τις πτώσεις της στήλης Β'. Στη στήλη Β' περισεύουν τρεις (3) επιλογές.

A	B
α. omnes	1. ονομαστική ενικού
β. periculum	2. δοτική πληθυντικού
γ. Oribus	3. αφαιρετική πληθυντικού
δ. urbis	4. ονομαστική πληθυντικού
	5. αιτιατική πληθυντικού
	6. αιτιατική ενικού
	7. γενική ενικού

α.	4	β.	6	γ.	3	δ.	7
----	---	----	---	----	---	----	---

Μον. 0,5 / ορθή απάντηση (Μονάδες 2)

β) Από τα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, να μεταφέρετε τους πιο κάτω τύπους στον αντίθετο αριθμό.

hanc	has
arbore	arboribus
diem	dies
minitans	minitantes
mihi	nobis
agmina	agmen
militum	militis
senex	senes

Μον. 0,5 / ορθή απάντηση (Μονάδες 4)

γ) Από τα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, να γράψετε τους μονολεκτικούς τύπους των άλλων βαθμών των πιο κάτω επιθέτων ή επιρρημάτων, διευκρινίζοντας ποιον βαθμό γράφετε. Σε περίπτωση επιθέτου να διατηρήσετε αμετάβλητα την πτώση, τον αριθμό και το γένος.

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
recentem	recentiorem	recentissimam
celeriter	celerius	celerrime

Μον. 0,5 / ορθή απάντηση (Μονάδες 2)

3. Να γράψετε τους ζητούμενους ρηματικούς τύπους, λαμβάνοντας υπόψη, όπου χρειάζεται, το υποκείμενό τους στο κείμενο.

α.	<p>attulit: i. β' πρόσωπο ενικού οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής ii. αιτιατική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής μέλλοντα ενεργητικής φωνής</p>	<p>adferts / afferts (0,5) adlaturam / allaturam (0,5)</p>
β.	<p>putetis: i. απαρέμφατο μέλλοντα ενεργητικής φωνής ii. απαρέμφατο παρακειμένου ενεργητικής φωνής</p>	<p>putaturos esse (0,5) putavisse (0,5)</p>
γ.	<p>habemus: i. β' πρόσωπο πληθυντικού προστακτικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής ii. β' πρόσωπο ενικού οριστικής συντελεσμένου μέλλοντα ενεργητικής φωνής</p>	<p>habete (0,5) habueris (0,5)</p>
δ.	<p>consulturum esse: i. γ' πρόσωπο πληθυντικού υποτακτικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής ii. γ' πρόσωπο πληθυντικού υποτακτικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής</p>	<p>consultant (0,5) consultuerint (0,5)</p>
ε.	<p>coegerat: i. α' πρόσωπο πληθυντικού οριστικής παρατατικού παθητικής φωνής ii. α' πρόσωπο πληθυντικού οριστικής υπερσυντέλικου παθητικής φωνής</p>	<p>cogebamur (0,5) coacti eramus (0,5)</p>
στ.	<p>ire: i. ονομαστική πληθυντικού αρσενικού γένους της μετοχής ενεστώτα ii. γ' πρόσωπο πληθυντικού οριστικής μέλλοντα</p>	<p>euntes (0,5) ibunt (0,5)</p>
ζ.	<p>minitans: i. γ' πρόσωπο ενικού οριστικής ενεστώτα ii. β' πρόσωπο ενικού οριστικής μέλλοντα</p>	<p>minitatur (0,5) minitaberis (0,5)</p>

(Μονάδες 7)

4. α) Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το συντακτικό σφάλμα σε κάθε πρόταση που ακολουθεί. Στο τετράδιο απαντήσεων να γράψετε μόνο το σφάλμα και τη διόρθωσή του.

	ΣΦΑΛΜΑ	ΟΡΘΟ
i. Miles terroris adductus in Asiam fugit.	terroris	terrore
ii. Existimatur iram occupavisse socios.	iram	ira

Μον. 0,5 / ορθή απάντηση (Μονάδες 2)

β) Ποια από τις πιο κάτω προτάσεις είναι γραμματικώς και συντακτικώς ορθή; Να αιτιολογήσετε μόνο την απάντηση που θεωρείτε ορθή.

i.	Nemo tam ineptus erat ut matrem non curavit.	
ii.	Nemo tam ineptus erat ut matrem non curaret.	Ορθή [1] Δευτερεύουσα συμπερασματική πρ. [0,5] Υποτακτική παρατατικού (curaret) [0,5] Εξάρτηση από ρήμα ιστορικού χρόνου (erat) [0,5] Ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων / συμπίερασμα στο παρελθόν [0,5]
iii.	Nemo tam ineptus erat ut matrem non curet.	

(Μονάδες 3)

5. Να αναγνωρίσετε συντακτικώς τους πιο κάτω τύπους, οι οποίοι είναι υπογραμμισμένοι στα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση.

* Αν το πρώτο σκέλος κάθε απάντησης είναι λανθασμένο = μον. 0

in curiam	εμπρόθετος πρ. (0,25) κίνησης / κατεύθυνσης σε τόπο (0,25)
patribus	έμμεσο αντικείμενο (0,5) στο ostendens (0,25)
Neminem	υποκείμενο (0,5) στο consulturum esse (0,25)
hostis	κατηγορούμενο (0,5) στο Marius (0,25)
Cuius	γενική υποκειμενική (0,5) στο voluntati (0,25)
a Mario	ποιητικό αίτιο / εμπρόθετος πρ. ποιητικού αιτίου (0,5)

(Μονάδες 4)

6. Να αναγνωρίσετε την παρακάτω πρόταση από το δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση (είδος, εισαγωγή, εκφορά, αιτιολόγηση εκφοράς).

Etsi senex sum...

Είδος	Δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση [0,5]
Εισαγωγή	Εναντιωματικός σύνδεσμος [0,25] etsi [0,25]
Εκφορά – αιτιολόγηση	Οριστική ενεστώτα sum [0,5] Εκφράζει μια πραγματική κατάσταση [0,25] παρά την οποία ισχύει το περιεχόμενο της κύριας πρότασης [0,25]

(Μονάδες 2)

7. α) Στην πρόταση που ακολουθεί, να αποδώσετε τον προσδιορισμό του σκοπού με άλλους δύο (2) ισοδύναμους τρόπους.

Puellae in sacellum venerunt, <u>ut venerarentur</u>	<ul style="list-style-type: none">• quae venerarentur [0,5]• causa/gratia venerandi [0,5]• ad/in venerandum [0,5]• veneratum [0,5]
--	---

Μον. 0,5 x 2 / ορθή απάντηση (Μονάδα 1)

β) Να αναγνωρίσετε τον παρακάτω υποθετικό λόγο (εισαγωγή, εκφορά, δικαιολόγηση εκφοράς) και να τον μετατρέψετε ώστε να δηλώνει την ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

Exempla sapientium iacerent in tenebris, nisi litterarum lumen accederet.

Υπόθεση (εισαγωγή, εκφορά):	nisi accederet [0,25]	nisi + υποτακτική παρατατικού [0,25]
Απόδοση (εκφορά):	iacerent [0,25]	υποτακτική παρατατικού [0,25]
Είδος / δικαιολόγηση εκφοράς:	Μη πραγματικό [0,25] στο παρόν [0,25]	

Μετατροπή:	Nisi accedet / accesserit [0,25] ... iacebunt [0,25]
------------	---

(Μονάδες 2)

γ) Στην πιο κάτω πρόταση να αντικαταστήσετε το *debeo* + απαρέμφατο με τον αντίστοιχο τύπο της παθητικής περιφραστικής συζυγίας.

Consul vulnera belli sanare debebat.	Vulnera [1] belli consuli [1] sananda erant. [1]
--------------------------------------	---

(Μονάδες 3)

8. Λαμβάνοντας υπόψη το πρώτο κείμενο που σας δόθηκε για μετάφραση, να απαντήσετε στα ερωτήματα που ακολουθούν:

α) Τις παραμονές ποιου πολέμου διαδραματίζεται το περιστατικό που διασώζει ο Πλίνιος;	Γ΄ [0,5] Καρχηδονιακός Πόλεμος [0,5]
β) Ποιοι ήταν οι αντίπαλοι του πολέμου και ποια η έκβασή του;	Ρωμαίοι vs Καρχηδόνιοι [0,5] Καταστροφή της Καρχηδόνας [0,5]

(Μονάδες 2)

9. Να μεταφράσετε το κείμενο που ακολουθεί στα Ελληνικά.

*Οι υπογραμμισμένες λέξεις αξιολογούνται ως 1 λέξη

Caesar cognito consilio eorum 1 ad flumen exercitum duxit; quod 1 flumen uno solum loco 1 pedibus transiri potest. Ibi 1 cum venisset, animadvertit ad alteram 1 ripam magnas esse copias 1 hostium. His rebus cognitis 1 Caesar legiones misit. Sed tanta 1 audacia milites ierunt, ut 1 hostes impetum sustinere non possent. 1

Caesar, *De bello Gallico* V 18 (διασκευή)

(Μονάδες 10)

Μον. 0,25 / λέξη

Λεξιλόγιο:

ripa -ae: όχθη

sustineo -tinui -tentum -ere (2): αντέχω

Ενδεικτική μετάφραση

	Μονάδες
<p>Ο Καίσαρας, όταν έγινε γνωστό / έμαθε το σχέδιό τους, οδήγησε τον στρατό / το στράτευμα στο ποτάμι. Αυτό το ποτάμι μπορεί να περαστεί μόνο από ένα σημείο με τα πόδια / πεζοπορώντας. (Κάποιος μπορεί να περάσει αυτό το ποτάμι μόνο από ένα σημείο με τα πόδια.) Όταν έφτασε εκεί, παρατήρησε ότι στην άλλη όχθη βρίσκονταν μεγάλες στρατιωτικές δυνάμεις των εχθρών. Όταν έμαθε αυτά τα πράγματα, ο Καίσαρας έστειλε λεγεώνες. Αλλά οι στρατιώτες πήγαν με τόση τόλμη, ώστε / που οι εχθροί να μην μπορούν να αντέξουν την ορμή τους.</p>	
Σύνολο	10

10. Να μεταφέρετε το κείμενο που ακολουθεί στα Λατινικά.

Ο επιφανής στρατηγός μάς διέταξε να σταθούμε μπροστά από τα τείχη, επειδή δεν ήθελε να πολεμήσει στον αγρό. Αλλά εμείς, φοβισμένοι από τους βάρβαρους εχθρούς, φύγαμε από τη μάχη χωρίς ελπίδα.

(Μονάδες 10)

Ενδεικτική απόδοση

*Οι υπογραμμισμένες λέξεις αξιολογούνται ως 1 λέξη

	Μονάδες
<p>Imperator/dux illustris/clarus 1 nobis imperavit/nos iussit 1 ut staremus ή stare 1 ante moenia/pro moeniis 1 quod/quia/quoniam <u>in agro/rure</u> 1 pugnare/proeliari/dimicare nollet/nolebat (cum nollet).1 Sed nos 1 <u>ab hostibus</u> barbaris 1 veriti/metuti/exterriti <u>e(x) proelio/pugna/acie</u> ή proelio/pugna/acie 1 <u>sine spe</u> fugimus/abi(v)imus. 1 Μον. 0,5 / λέξη</p>	
Σύνολο	10

- ΤΕΛΟΣ ΟΔΗΓΙΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ -